

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра психології розвитку та консультування

**ОСОБИСТИСНЕ ЗРОСТАННЯ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**Збірник наукових праць
за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(Україна, Житомир, 21 квітня 2020 р.)**

**The 4th International Scientific Online Conference
PERSONAL GROWTH: THEORY AND PRACTICE
Collection of Conference Papers
(Ukraine, Zhytomyr, April 21st, 2020)**

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2020

УДК 159.923.2
О 72

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету ім. Івана Франка
(протокол № 4 від 30 квітня 2020 року)*

Рецензенти:

Ставицький О. О., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри суспільних дисциплін Національного університету водного господарства та природокористування

Камінська О. В., доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету

Тичина І. М., кандидат психологічних наук, доцент, декан соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка

О 72 Особистісне зростання: теорія і практика: Збірник наукових праць [за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Житомир, 21 квітня 2020 р.)] / Ред. колегія: Л. П. Журавльова, Г. В. Пирог, Т. М. Шапран / М-во освіти і науки України, Житомирський державний університет імені Івана Франка, соц.-псих. факультет. Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2020. 280 с.

У збірнику подано наукові праці учасників IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, яка відбулася 21 квітня 2020 року в м. Житомирі на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка за ініціативи кафедри психології розвитку та консультування. Збірник адресовано науковцям, фахівцям-практикам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними науковими досягненнями, проблемами і перспективами в психології, педагогіці, соціальній роботі, управлінні та ін.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори. Думки редакторів можуть не збігатися з позицією авторів.

УДК 159.923.2

©Автори публікацій, 2020

© Кафедра психології розвитку та консультування
Житомирського державного університету імені Івана
Франка, оригінал-макет, 2020

Гуріна Дарина Олександрівна
магістрантка спеціальності «Психологія»
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

Науковий керівник:

Котлова Л.О., кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології розвитку та консультування

**ТИПОЛОГІЯ ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ
У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ**

Юність є переломним та складним періодом у житті кожної особистості. Саме на цей віковий етап припадає початок кардинального осмислення людиною своїх життєвих цінностей, пріоритетів, орієнтацій та власного «Я». Разом з цим змінюється провідна діяльність особистості юнацького віку: юнак починає відчувати потребу в особистісній реалізації та зіставляє себе з професійною діяльністю як такою, осмислює своє «Я» з точки зору профпридатності та професійної компетентності. Підготовка до подружнього життя та проблема міжособистісних стосунків також становлять важливу та першочергову роль.

Юність – це складний період людини, що відповідає її переходу від підліткового до дорослого життя [5, с. 473]. Загалом більшість дослідників у своїх працях виокремлюють хронологічні межі юнацького віку, а саме: 16-18 років – розглядається ними як рання юність, а період від 18 до 23 років – як пізня юність [3, с. 34].

Внутрішньоособистісний конфлікт – це гостре негативне переживання, викликане тривалою боротьбою структур внутрішнього світу особистості, що відбиває суперечливі зв'язки з соціальним середовищем і затримує ухвалення рішення [2, с. 294]. Внутрішньоособистісний конфлікт у своєму прояві розглядається наряду зі стресом, фрустрацією та життєвою кризою (Ф. Е. Василюк) [6, с. 598]. Саме внутрішньоособистісний конфлікт сприяє спотворенню еталонів людини, ним порушуються психологічні механізми порівняння, змінюється система значущих для особистості факторів. У результаті виникає певна неадекватність сприйняття реальності, оточуючих людей та міжособистісних стосунків, що, у свою чергу, призводить до формування дезадаптації особистості [1, с. 63].

Поява внутрішньоособистісного конфлікту в особистості юнацького віку супроводжується такими особистісними особливостями, а саме: протиріччям самоставлення, відсутнім розвитком самоідентичності (реального Я), низьким рівнем рефлексії та зовнішнім локусом контролю (Г. М. Дубчак, С. Н. Панцир); почуттям недовіри до зовнішнього світу і до себе; почуттям сумніву, невпевненості у собі; почуттям обов'язку, відповідальності; підвищеною

вимогливістю та критичністю до себе та інших; прагненням до постійного успіху і схвалення з боку оточуючих (Н. І. Волошко) [6, с. 597].

У залежності від того, що впливає на виникнення внутрішньоособистісного конфлікту особистості юнацького віку, вчені А.Я. Анцупов та А.І. Шипілов [2] розрізняють шість основних видів внутрішньоособистісного конфлікту особистості. За основу своєї класифікації вони обрали ціннісно-мотиваційну сферу особистості [4, с. 358]:

1. Мотиваційний конфлікт – даний конфлікт виникає між несвідомими прагненнями (З. Фрейд), між прагненнями до володіння і до безпеки (К. Хорні), між двома позитивними тенденціями («хочу» – «хочу») (К. Левін) або зіткненням різних мотивів [1, с. 63; 2, с. 296].

2. Моральний (етичний) або нормативний конфлікт (В. Бакштановський, І. Арніцане, Д. Федоріна). Це конфлікт між бажанням і обов'язком, між моральними принципами і особистою прив'язаністю (В. Мясіщев), між моральними принципами, обов'язками та особистими бажаннями чи потребами («хочу» – «треба») [4, с. 358], конфлікт між прагненням діяти відповідно до бажання і вимог дорослого суспільства (А. Співаковська). Іноді моральний конфлікт розглядається як зіткнення між обов'язком і сумнівом в необхідності слідувати йому (Ф. Е. Василюк, В. Франкл) [1, с. 63; 2, с. 296].

3. Конфлікт нереалізованого бажання (комплекс неповноцінності) (Ю. Юрлов). Це конфлікт між бажаннями та дійсністю, який блокує їх задоволення. Може з'явитися у людини в результаті фізичної неспроможності реалізувати це прагнення або бажання («хочу» – «можу») [4, с. 358]. Іноді даний конфлікт трактують як «хочу бути таким, як вони» (референтна група) та неможливістю це реалізувати (А. Захаров). Такі конфлікти виникають через незадоволеність своєю зовнішністю, фізичними даними і здібностями, сюди відносять й внутрішньоособистісний конфлікт, в основі якого лежить сексуальна патологія (С. Кратохвил, А. Свядощ, А. Харитонов та ін) [1, с. 63; 2, с. 297].

4. Рольовий конфлікт обумовлюється переживаннями, пов'язаними з неможливістю одночасно реалізовувати кілька ролей, а також різним розумінням вимог, що пред'являються самою особистістю до виконання однієї ролі. До даного виду конфлікту відносяться внутрішньоособистісні конфлікти між двома цінностями, стратегіями або смислами життя («треба» – «треба») [1, с. 63; 2, с. 297; 4, с. 358].

5. Адаптаційний конфлікт може виникати на основі порушення рівноваги між суб'єктом і навколишньою дійсністю. Тобто, спостерігається розбіжність між вимогами суспільства, які направлені на особистість, та можливості самої особистості («треба» – «можу») [4, с. 358]. Окрім цього, даний конфлікт спостерігається при порушенні процесу соціальної і професійної адаптації [1, с. 63; 2, с. 298].

6. Конфлікт неадекватної самооцінки залежить від вимогливості особистості до себе, ставлення до успіхів і невдач. Виникає при розходженні між скаргами особистості та оцінкою власних можливостей («можу» – «можу»)

(Т. Юферова) [4, с. 358]. Серед конфліктів неадекватної самооцінки виділяють конфлікти між заниженою самооцінкою і усвідомленням об'єктивних досягнень людини, а також між прагненням підвищити рівень домагань, щоб досягти максимального успіху, і знизити цей рівень, щоб уникнути невдачі (Д. Хекхаузен) [1, с. 63; 2, с. 298].

Ще одна відома класифікація внутрішньоособистісних конфліктів належить вченим М. Роберу та Ф. Тільману, які виокремлюють три види внутрішньоособистісних конфліктів особистості:

- конфлікт потреб, коли потреби направлені одна проти одної й цим спонукають особистість до різнонаправлених дій;
- конфлікт між потребою і соціальною нормою;
- конфлікт соціальних, протилежних між собою норм [4, с. 358].

Таким чином, вивчивши загальні особливості особистості юнацького віку та особливості внутрішньоособистісних конфліктів, які виникають у даний віковий період життя людини, можна зробити висновок про те, що внутрішньоособистісний конфлікт юнаків виникає в результаті впливу багатьох зовнішніх чинників і негативно позначається на його особистості, психологічному благополуччі та стосунках із соціумом загалом.

Література

1. Агишева Н.К. Внутриличный конфликт и пути его разрешения. *Український вісник психоневрології*. 2008. Вип. 2 (55). Т. 16. С. 63-66.
2. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Конфликтология: учеб. для вузов. Москва, 2000. 551 с.
3. Донцов Д.А., Донцова М.В. Психологические особенности юношеского (студенческого) возраста. *Образовательные технологии*. 2013. №2. С. 34-42.
4. Муль В., Черкасова К., Ушакова І.М. Внутрішньоособистісні конфлікти у студентів та курсантів НУЦЗУ. *Improving the Life Quality: View of Scientists: volume of scientific papers the Academy of Management and Administration in Opole*. Opole: WSZiA, 2019. Р. 356-363. UPL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/10017> (дата звернення: 30.03.2020)
5. Психологический словарь / под ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. Москва: Политиздат, 1990. 494 с.
6. Хомуленко Т.Б., Балущок М.В. Особливості виникнення внутрішньоособистісного конфлікту в юнацькому віці. *Проблеми сучасної психології*: збірник наукових праць К – ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Вип. 27. Кам'янець-Подільський: К – ПНУ. Київ: НАПН, 2015. С. 594-609.
7. Шаповаленко И.В. Возрастная психология. Москва, 2005. 349 с.
8. Шапран Т.М. Психологічна модель внутрішнього конфлікту особистості. *Вісник Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія*. 2017. №1 (6) / 2 (7). С. 161-164.